

Počeci radijskih i tv prijenosa nogometnih utakmica u Hrvatskoj

Halo,halo! Ovdje Radio Zagreb! Bile su to prve riječi emitirane uživo 15. svibnja 1926. Toga dana u 20,30 sati uz zvuke hrvatske himne i uz najavu Božene Begović, Radio Zagreb se čuo prvi put na frekvenciji 350 metara srednjeg vala.

Time je Hrvatska, tada u sastavu Kraljevine SHS postala među prvim zemljama u srednjoj i istočnoj Europi koja je osnovala radio-postaju. Prva izvješća s mjesta događaja počela su u jesen iste godine, a prvo izvješće s otvorenog prostora, koje je u tehničkom smislu bilo puno zahtjevnije, bio je u studenom 1926. prilikom otkrivanja spomenika Josipu Jurju Strossmayeru. Istog mjeseca održan je i prijenos uživo opera „More“ i „Rusalka“ iz zagrebačkog Hrvatskog narodnog kazališta, a započeli su i prijenosi svetih misa iz zagrebačkih crkvi.

UTAKMICA ZA SREBRNI POKAL ZLATKA BALOKOVIĆA

Do kraja 1926. godine Radio Zagreb je bio među prvim radio postajama u Europi koje su javno pozivale publiku da sudjeluju u stvaranju originalnih rukopisa za radio drame.

Prvi radio prijenos nogometne utakmice u Europi obavljen je u Pragu 3. listopada 1926. kada je Josef Laufer, međunarodni tajnik praške Slavije i sportski urednik lista „Prager presse“ na stadionu Letni izvještavao s nogometnog susreta između Slavije i Hungarije iz Budimpešte. Samo devet mjeseci kasnije, dogodio se prvi radio prijenos nogometne utakmice u Hrvatskoj i uopće na jugoslavenskim prostorima. Bilo je to 17. srpnja 1927. godine kada je prenošena utakmica između Građanskog i HAŠK-a (4-2) na igralištu Građanskog u Koturaškoj ulici.

Tada već renomirani zagrebački klubovi igrali su za srebrni pokal, dar proslavljenog hrvatskoga violinista

Piše: DAVOR KOVAČIĆ

Prvi radijski prijenos nogometne utakmice kod nas zbio se 17. srpnja 1927. (Građanski - HAŠK 4-2), a prvi televizijski 12. svibnja 1957. kad su se sastale reprezentacije Jugoslavije i Italije (6-1)

Mladen Delić koji je obavio prvi TV prijenos

Zlatka Balokovića, na tječanju koje je organizirao Zagrebački nogometni podsavez. Naime, u želji da se nogometni šport što bolje popularizira, Upravni odbor Zagrebačkog nogometnog podsaveza (ZNP) obratio se početkom 1927. upravitelju zagrebačke radio postaje Ivi Sternu s molbom da razmotri mogućnost prijenosa jedne nogometne utakmice. Posebno su u tom zahtjevu bili uporni prof. dr. Fran Šuklje, prvi tajnik Jugoslavenskog nogometnog saveza, Mario Rieger koji je 1908. pokrenuo prvi novinski list za promidžbu sporta i nogometa „Hrvatski športski list“ te Vilko Brkić tehnički tajnik ZNP-a. Uskoro su se i u novinama pojavili članci koji su najavljevali mogućnost nogometnih prijenosa na Radio Zagrebu. Zahvaljujući velikom razumijevanju Ive Sterna i njegovih suradnika to se ubrzo i ostvarilo.

Prvi radio prijenos nogometne utakmice najavio je i tadašnji tisak. Tako je u zagrebačkim „Novostima“ pisano: „Upravni odbor ZNP-a poduzeo je u posljednje vrijeme korake da se sport što više popularizira, pa je u tu svrhu stupio u kontakt i sa zagrebačkom radio-stanicom. Pregovori su uspješno završeni, pa će nedjeljna utakmica HAŠK - Građanski biti prenošena putem radija. Cijelu utakmicu govorit će u megafon g. Vilim Brkić, a prije utakmice razjasnit će slušateljima svrhu odigravanja utakmica za Balokovićeve pokal.

KOMENTATOR - STUDENT MARIJAN POLIĆ

Kod predaje pokala pobjedničkoj momčadi pomaknut će se megafon na igralište, kako bi slušatelji bili točno informirani o svim fazama ove naše velike derbi utakmice. Tako će se u megafon javiti svaki igrač loptu, faul, gol itd. Na igralište će biti postavljena dva megafona. Sinoć i večeras zagrebačka radio stanica javila je svojim pretplatnicima postavu momčadi, cijene ulaznica, početak

Stadion Građanskog s kojeg je prenošen prvi radio prijenos

utakmice. Ovo je prvi puta kod nas da se pomoću radija popularizira nogometni sport, te vjerujemo da će ovaj pothvat naići na simpatije kod općinstva“.

Budući da u to vrijeme nije bilo novinara-reportera, tehnički tajnik ZNP-a Vilim Brkić uputio je uvodne riječi, a utakmicu je prenosio tada student prve godine Pravnog fakulteta Marijan Polić iz otvorene lože što je zbog prisutnosti gledalaca prijenosu dalo akustičku podlogu i neposrednost.

Student Polić je izabran vjerojatno zato što se studio Radio Zagreba tada nalazio na Gornjem gradu u kući njegove tete Zdenke Rakovac te je ponekad u dvorištu zgrade prisustvovao razgovorima Ive Sterna i njegovih suradnika. Kako je bio športaš koji se bavio tenisom, Ivo Stern predložio je da upravo Polić obavi prvi radio prijenos nogometne utakmice.

Student Polić koji je kasnije postao doktor prava, prisjećajući se tog prijenosa, istaknuo je da je brzopleto prihvatio prijedlog iako nije imao nikakvog prethodnog iskustva te da se početkom prijenosa osjećao kao da su mu se „noge odrezale“, ali ubrzo je trema nestala jer ga je igra zanimala. Prenosilo se s dva mikrofona, odnosno dva megafona (kako se pogrešno upotrebljavala riječ za mikrofona), jedan za reportera, a drugi za publiku. Nakon prijenosa Marijan Polić se posebno zahvalio tehničarima Kopsi i Mundi koji su se znali snaći u svakoj situaciji.

Prvim radio prijenosom nogometne utakmice u Hrvatskoj svi su bili zadovoljni te je radio postaja primila mnogo pisama naročito iz provincije s poticajem za daljnje prijenose.

Marijan Polić surađivao je na radiju do 1932. godine

Marijan Polić - komentator prvog prijenosa jedne nogometne utakmice u Hrvatskoj

i javljao se za Radio Zagreb s utakmica nogometaša. Zahvaljujući radiju, nogomet je ušao u svakodnevni život ljudi i omogućio milijunima slušatelja da prisustvuju utakmicama njihovih omiljenih klubova i reprezentacija čak i kada igraju u dalekim zemljama.

NOĆNA UTAKMICA ZAGREB - MADRID

Tako je primjerice 1952. na Olimpijskim igrama u finskom Tampereu 20. srpnja 1952. odigrana utakmica između reprezentacija Jugoslavije i Sovjetskog Saveza koja je završila 5-5, iako je Jugoslavija vodila sa čak 5-1. Dva dana kasnije u ponovljenoj utakmici reprezentacija Jugoslavije pobijedila je 3-1. S obzirom na sukob Tita sa Staljinom koji je započeo 1948. i trajao u uvjetima hladnoga rata, utakmica je bila nazivana „Više od igre“, ili „Na život ili smrt“. Reuters je nogometni dvoboj najavljavao kao utakmicu stoljeća, a u Jugoslaviji se prijenos utakmice slušao preko razglasa na gradskim trgovima.

Zagreb je prednjačio u uvođenju tehničkih inovacija u nogomet na tadašnjim jugoslavenskim prostorima, pa je u Zagrebu odigrana i prva noćna utakmica u Hrvatskoj i tadašnjoj Kraljevini Jugoslaviji. Dana 2. rujna 1931. godine na igralištu Concordije u prijateljskoj utakmici sastale su se nogometne reprezentacije Zagreba i Madrida uz rekordan posjet od preko 15 000 gledatelja. Dvadeset velikih i jakih žarulja bilo je montirano preko igrališta, što međutim nije bilo dovoljno. Naime, osim gledatelja koji su s tribina imali poteškoća u praćenju leta lopte, i proslavljeni vratar na španjolskom голу Zamora tužio se na slabo svjetlo.

Rasvjetu igrališta financirala je Gradska električna centrala. Međutim, iako je prva utakmica pod noćnom rasvjetom održana na igralištu Concordije na Trešnjevci, prvi reflektori koji su dobivali struju iz tvornice „Papsa“, bili su postavljeni na igralištu Građanskoga. Pokušaj je uspio i rasvjeta je kasnije stavljena i na igralište Concordije...

PRVI NOGOMETNI TV PRIJENOS

Kada je 15. svibnja 1956. televizijska slika iz Beča preko Graza stigla u Zagreb, bio je to svojevrsni fenomen o kojem se dotad samo slušalo, a sada se napokon moglo i gledati čudesne „žive slike“. Prvi prijenos uživo bilo je otvaranje Zagrebačkog velesajma 7. rujna 1956. godine, a režirao ga je Mario Fanelli.

Pripreme za prvi televizijski prijenos trajale su mjesecima, a dodatnu nervozu među organizatore televizijskog prijenosa unosila je činjenica da je Velesajam otvarao predsjednik Josip Broz Tito. Osim toga,

trebalo je nabaviti TV prijemnike jer je njihova skupoća sprječavala dostupnost „živih slika“ većem broju ljudi. Zbog toga su se u „akciju“ uključile i društveno-političke organizacije koje su materijalno pomogle nabavu novih televizora koji su posuđeni istaknutim socijalističkim rukovodiocima, odnosno „drugovima“ na visokim položajima u državi. Ostatak nabavljenih TV prijemnika postavljen je u izloge zagrebačkih trgovina u samom središtu grada, tako da su mnogi prolaznici na ulicama glavnog hrvatskog grada mogli promatrati ovaj povijesni događaj.

Uz povijesni prvi televizijski prijenos uživo vezana je i anegdota. Naime, kada se Tito pojavio na Velesajmu, istog trenutka uključile su se televizijske kamere i izravni televizijski prijenos mogao je početi. Kada je netko iz tehnike uzviknuo: „Pali!“ misleći na reflektore, jedan član osiguranja predsjednika Tita izvukao je pištolj...

Samo nepunu godinu poslije prvog televizijskoga prijenosa, sa stadiona u Maksimiru 12. svibnja 1957. obavljen je prvi izravni televizijski prijenos nogometne utakmice u bivšoj državi. Susrele su se reprezentacije Jugoslavije i Italije (6-1), a utakmicu je komentirao dotadašnji radijski reporter Mladen Delić.

VELIKI EKLAN U DVORANI "ISTRA"

Za prijenos nisu korištene pokretne veze nego posebni prijemnik koji je primao signal s odašiljača male snage sa stadiona u Maksimiru. Kamermani su bili Ivo Šušanj i Miki Ostrovidov, dok je prijenos signala do odašiljača napravio Berislav Brajan. Prema sjećanjima Mladena Delića utakmica je izazvala veliki interes i prisustvovalo joj je preko 45 000 gledatelja koji su nakon utakmice još dugo ostali na stadionu slaveći neočekivano visoku pobjedu nad renomiranom talijanskom reprezentacijom.

Kako bi utakmicu gledao što veći broj ljudi u dvorani „Istra“ u tadašnjoj Nikolićevoj ulici postavljen je veliki ekran kako bi i ljubitelji nogometa koji nisu mogli biti na maksimirskom stadionu mogli gledati utakmicu.

Međutim, otprilike pola godina ranije, 28. studenog 1956. tada još radijski izvijestitelj Mladen Delić iz Londona je prenosio „televizijsku“ utakmicu Engleska-Jugoslavija (3-0). Naime, televizija se pokusno uključila u prijenos utakmice jer je te godine tadašnji glavni

direktor Televizije Milovan Šibl pokrenuo eksperimentalni televizijski program. Nogometna utakmica u Londonu bila je dobra prilika da se ispitaju tehničke mogućnosti prijema slike i tona. Pokus se pokazao uspješnim, jer je prijem slike bio dobar, a i ton, odnosno glas reportera Mladena Delića posuđen iz radio programa dobro se čuo. Prema kazivanju Mladena Delića on je „urlao“ u mikrofon „radijski“, a njegov glas je pratio sliku.

DRIBLINZI STANLEYA MATTHEWSA

Mladen Delić posebno je istaknuo s te utakmice „sve moguće“ driblinge Stanleya Matthews-a koji je izluđivao braniča jugoslavenske reprezentacije Branka Stankovića te da mu je bilo „teško pogađati riječima ono što je mogla samo slika loviti“. Prema kazivanju Mladena Delića on je tek poslije povratka iz Londona u Zagreb saznao da je bio uključen u televizijski prijenos.

U tadašnjim jugoslavenskim medijima, tisku i radiju, vijesti iz nogometa su dobivale sve više prostora, kao i na televiziji koja je u to vrijeme bila u razdoblju povremenog eksperimentalnoga emitiranja drugog programa, a eksperimentiralo se postupno i s programom u boji.

Uoči početka nogometnog prvenstva 1973/74 predstavnici Jugoslavenske radio televizije (JRT) i prvoligaških klubova potpisali su sporazum o prijenosu prvenstvenih utakmica. Tijekom probnog razdoblja u jesenskom dijelu te sezone prenošeno je osam utakmica, uglavnom u subotnjem terminu. Za utakmice koje je televizija izravno prenosila klubovi su bili obavezni da se u pogledu boja dresova i brojevima na njima podvrgnu zahtjevima televizije zbog bolje kvalitete slike u prijenosu.

U Nogometnom savezu Jugoslavije u tom su razdoblju ocjenjivali da su mediji pružali podršku nastojanjima da se razriješe ključni problemi jugoslavenskog vrhunskog nogometa te da su doprinijeli razvoju nogometnog športa u cjelini.

IZVORI I LITERATURA:

Hrvatski nogometni savez - 80. obljetnica, ur. Fredi Kramer, Zagreb, 1992.
Zvonimir Magdić, Legende zagrebačkog nogometa, Zagreb, 1996.
Davor Kovačić, Hrvatski nogomet u doba cara, kralja, poglavnika i maršala, Zagreb, 2019.

Mladen Delić na naslovnici "Studija"

Stadion u Maksimiru iz 1957. Upravo tako je izgledao kada je na njemu obavljen prvi TV prijenos